

Европейски съд по правата на човека

Ниемец срещу Федерална република Германия
(Niemietz v. Federal Republic of Germany)

Жалба № 13710/88

Решение от 16 декември 1992 г.

(резюме)*

Чл. 8: право на неприкосновеност на личния живот и на жилището; **чл. 1 от Протокол № 1:** защита на собствеността

Би било прекалено рестриктивно понятието “личен живот” да се ограничи само до един “вътрешен кръг”, в който индивидът може да живее по свой избор. Зачитането на личния живот трябва да включва до определена степен и правото да се установяват и развиват отношения с други човешки същества. Тълкуването на термините “личен живот” и “жилище” като обхващащи и определени професионални дейности, съответства на основните предмет и цел на чл. 8, а именно да защити индивида от произволна намеса на държавните власти.

Факти по делото

Германските власти образували наказателно производство срещу лице, което под фалшиво име изпратило обидно писмо до съдия от районния съд, във връзка с разглеждано от него дело. С надеждата да се намерят индикации за самоличността на автора, било извършено претърсване на адвокатската кантора на г-н Ниемец. Последният обжалвал безуспешно тези действия пред компетентните национални съдилища.

Резюме на решението на Европейския съд

Г-н Ниемец твърди, че претърсването на адвокатската му кантора е в нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Комисията е приела, че то е представлявало неоправдана намеса в правото му на неприкосновеност на личния живот и жилището.

Според правителството, чл. 8 не осигурява защита срещу претърсване на адвокатска кантора, тъй като Конвенцията ясно разграничава личния живот и жилището от професионалния живот и помещенията, в които се упражнява професионална дейност.

“Съдът не счита, че е възможно или необходимо да се прави опит за изчерпателна дефиниция на понятието “личен живот”. Все пак, би било прекалено рестриктивно това понятие да се ограничи само до един “вътрешен кръг”, в който

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

индивидът може да живее личния си живот по свой избор, и от него изцяло да се изключи външният свят, необхванат от този кръг. Зачитането на личния живот трябва да включва до определена степен и правото да се установяват и развиват отношения с други човешки същества. Явно е, по-нататък, че няма принципна причина това разбиране на понятието “личен живот” да се счита за изключващо дейности от професионално естество, след като, в крайна сметка, мнозинството от хората имат значителна, ако не и най-голяма, възможност да развиват отношения с външния свят именно в рамките на своя професионален живот. Това виждане се подкрепя и от факта (...), че не винаги е възможно ясно да се разграничи кои от дейностите на индивида представляват част от професионалния му живот и кои не. Така, особено когато става въпрос за лице, упражняващо свободна професия, работата му в разглеждания контекст може да представлява неделима част от живота му до такава степен, че да бъде невъзможно да се разбере в кое си качество той действа в определен момент. Нещо повече, да се откаже защитата на чл. 8 въз основа на това, че оспорваните действия касаят само професионалната дейност – както правителството твърди, че трябва да се направи в настоящия случай – би довело до неравнопоставеност в отношението, тъй като тази защита би останала достъпна за лице, чиито професионална и непрофесионална дейности са така преплетени, че няма начин да се разграничат. Всъщност, до този момент Съдът не е правил подобно разграничение – той е достигал до заключението, че е имало намеса в личния живот, дори и когато телефонно подслушване е обхващало и служебните, наред с частните разговори (решението от 24.04.1990 г. по делото *Ювиг с/у Франция*¹, А.176-В, стр. 41, § 8 и стр. 52, § 25), а когато претърсване е било свързано единствено с професионална дейност, Съдът не е използвал този факт като основание за изключване приложимостта на чл. 8 в частта му, касаеща “личния живот” (решението от 30.03.1989 г. по делото *Чапел с/у Обединеното кралство*², А.152-А, стр. 12-13, § 26 и стр. 21-22, § 51).

Що се отнася до термина “жилище” (“*home*”), използван в английския текст на чл. 8, Съдът отбелязва, че в някои от договарящите държави, по-специално Германия, се приема, че той включва и служебните помещения. Подобно тълкуване, при това, е в пълно съответствие с френския текст, доколкото думата “*domicile*” има по-широко значение от думата “жилище” (“*home*”) и може да обхваща, например, и офиса на професионалист. И в това отношение не винаги би било възможно да се проведе точно разграничение, тъй като дейности, свързани с професия или бизнес, спокойно може да се извършват в частния дом на дадено лице, а дейности, които нямат такава връзка – в офис или търговски помещения. Тясно тълкуване на термините “*home*” и “*domicile*” може, следователно, да породи същия риск от неравнопоставеност в отношението, както и тясно тълкуване на понятието “личен живот”.

По-общо казано, тълкуването на термините “личен живот” и “жилище” като обхващащи и определени професионални и бизнес дейности съответства на основните предмет и цел на чл. 8, а именно да защити индивида от произволна намеса на държавните власти. Такова тълкуване няма неоправдано да обремени договарящите държави, тъй като те запазват правото си да се “намесват” до степенята, позволена от т. 2 на чл. 8. Това право може да бъде по-широко, когато

¹ Huvig v. France

² Chappell v. the United Kingdom

става въпрос за професионални или бизнес дейности и помещения, отколкото в останалите случаи.”

Към горните общи съображения Съдът прибавя и такива, свързани с конкретния случай. Въз основа на издадената заповед за претърсване и изземване на “документи”, разкриващи самоличността на автора на писмото, без да се уточнява какви именно, са били прегледани данни за клиенти, в това число шест лични досиета, т.е. “претърсването по необходимост трябва да е обхванало “кореспонденция” и материали, които с пълно право могат да бъдат счетени за такава, по смисъла на чл. 8”. “В тази връзка е достатъчно да се отбележи, че разпоредбата не използва никакво прилагателно към думата “кореспонденция”, каквото е положението с думата “живот”. Взети заедно, горните съображения водят Съда до заключението, че претърсването на офиса на жалбоподателя представлява намеса в упражнението на правата му по чл. 8.”

Съдът отбелязва, че както окръжният съд в Мюнхен, така и Федералният конституционен съд, пред които са били обжалвани действията, са приели, че претърсването е било в съответствие със закона, и не вижда причина да се разграничи от изразеното от тях мнение. Той се съгласява и със становището на Комисията, че намесата е преследвала законни цели – предотвратяване на престъпления и защита правата на други, в случая честта на съдията.

“Що се отнася до въпроса дали намесата е била “необходима в едно демократично общество”, Съдът е склонен да приеме, че изложените във връзка с това мотиви на Мюнхенския районен съд могат да се считат за релевантни от гледна точка на преследваните законни цели. Той обаче не смята за важно да се задълбочава по този въпрос, тъй като е на мнение, че, както е поддържал жалбоподателят и е приела Комисията, оспорваната мярка не е била пропорционална на тези цели. Вярно е, че престъплението, във връзка с което е било извършено претърсването, е включвало не само обида, но и опит да се окаже натиск върху съдия, и поради това не може да бъде счетено за маловажно. От друга страна, заповедта е била формулирана широко, като с нея се е нареждало претърсване и изземване на “документи”, разкриващи самоличността на автора на обидното писмо, без каквото и да е конкретизиране. Това обстоятелство е от особено значение когато, както е в Германия, претърсването на адвокатска кантора не е съпроводено от никакви специални процедурни гаранции, като например присъствието на независим наблюдател. Още по-важно е, че като се държи сметка за материалите, които фактически са били прегледани, претърсването е посегнало на професионалната тайна до степен, която изглежда непропорционална при конкретните обстоятелства. В тази връзка следва да се напомни, че когато става въпрос за адвокат посягането на професионалната тайна може до има отражение върху доброто правораздаване и оттук – върху правата, гарантирани от [чл. 6](#) на Конвенцията. В допълнение, съпътстващата публичност вероятно е била в състояние да се отрази негативно върху професионалната репутация на жалбоподателя, както в очите на настоящите му клиенти, така и на обществото като цяло.”

В заключение Съдът приема, че има нарушение на чл. 8.

Съдът намира, че оплакването на жалбоподателя на основание чл. 1 от протокол № 1, че претърсването е увредило професионалната му репутация, не повдига отделни въпроси, тъй като този ефект на мярката е бил взет предвид в контекста на чл. 8.

Съдът приема, че самата констатация на нарушението представлява справедливо обезщетение за претърпените от жалбоподателя неимуществени вреди и отхвърля искането му за обезщетение за имуществени вреди и за разноски, като недоказано.³

³ Решението е единодушно по всички въпроси.